

«Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση για όλους:
Εφαρμογή και προοπτικές ολιστικής προσέγγισης στη
σύγχρονη σχολική τάξη»

Μεσολόγγι, 09.09.2024

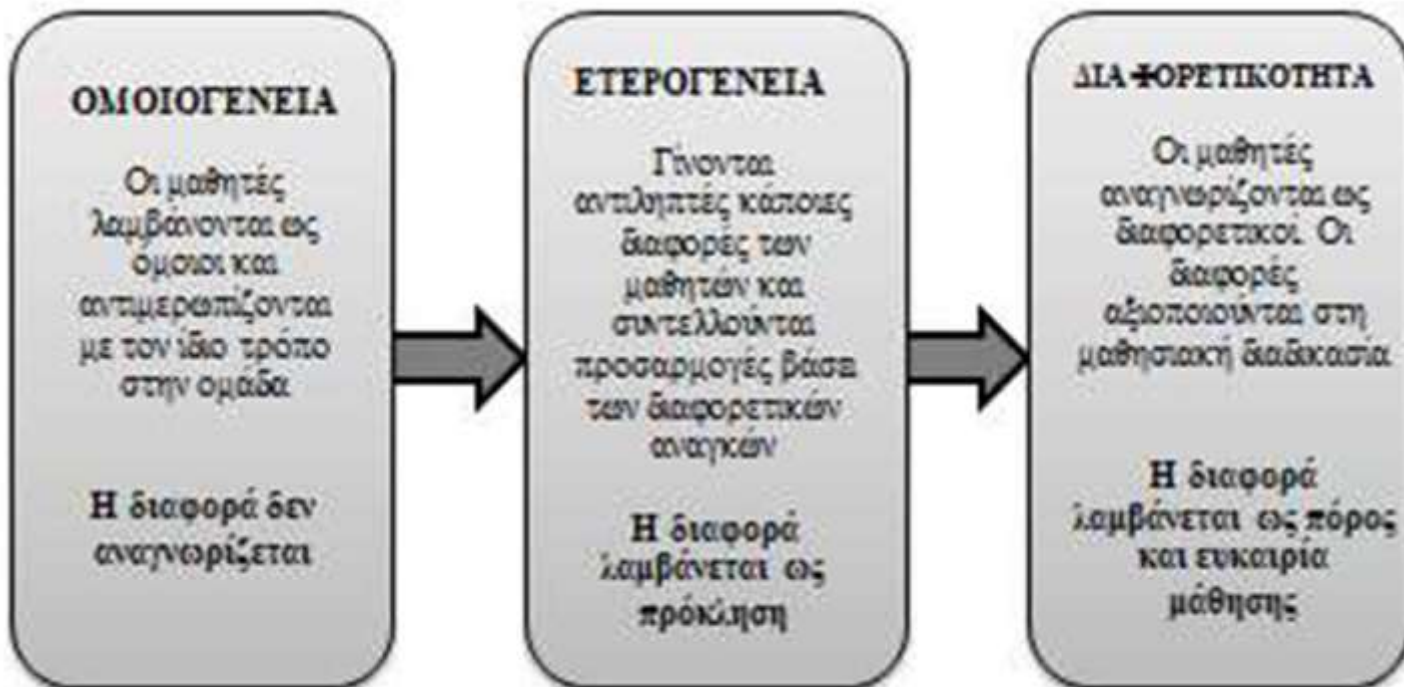
Μαρία Βλάχου

Σύμβουλος Εκπαίδευσης Νηπιαγωγών 2^{ης} θέσης ΔΙΠΕ Αιτωλοακαρνανίας

Η πραγματικότητα της ποικιλομορφίας των σχολικών τάξεων

2

- Υπάρχουν διαφορές σε όλους, ανεξαιρέτως, τους μαθητές.
- Η διαφορετικότητα θεωρείται «κανόνας» (Genishi & Dyson, 2009· Lantheaume, 2011· Lentin & Tittley, 2008· Wessendorf, 2013).
- Μετάβαση από την ετερογένεια στη διαφορετικότητα.

Η μετάβαση από την ομοιογένεια στη διαφορετικότητα (Βλάχου, 2021)

Διαφορετικότητα (Diversity)

«Ένα δυναμικό αποτέλεσμα μιας ιδιαίτερης ‘σύνθεσης’ γνωρισμάτων ατομικών και ομαδικών, ένα μέρος των οποίων σχετίζεται με την προέλευση, ένα άλλο μέρος αποκτάται από το ίδιο το άτομο και ένα τρίτο μέρος προσδιορίζεται από θεσμικές πρακτικές» (Allemman-Ghionda, 2013:2).

Συνιστά «παραπομπή στη μοναδικότητα η οποία αποσαφηνίζεται από τη μοναδική προσωπική ταυτότητα που φέρει κάθε άτομο επιτελώντας μια πρωτότυπη σύνθεση» (Cuche, 2001:159-160).

Διαστάσεις της διαφορετικότητας των μαθητών

(Kalantzis & Cope, 2013)

Διασταυρώσεις διαφορών
(Kalantzis & Cope, 2013)

Πολλαπλότητα - αλληλοεπικάλυψη
(Dietz, 2007)

Πλέγμα διασυνδέσεων
(Kalantzis et al., 2019)

Οι διαφορές εμπεριέχονται στον βίοκοσμο των μαθητών (Kalantzis & Cope, 2013), διαμορφώνουν την ταυτότητα και αποτυπώνονται στις **βιογραφίες**.

Μαθησιακή συνάντηση υποκειμένων με διαφορετική το καθένα προσωπική ιστορία και διαφορετικές δυνατότητες κι όχι κόπιες της ίδιας εικόνας (Κουτσελίνη, 2000).

5

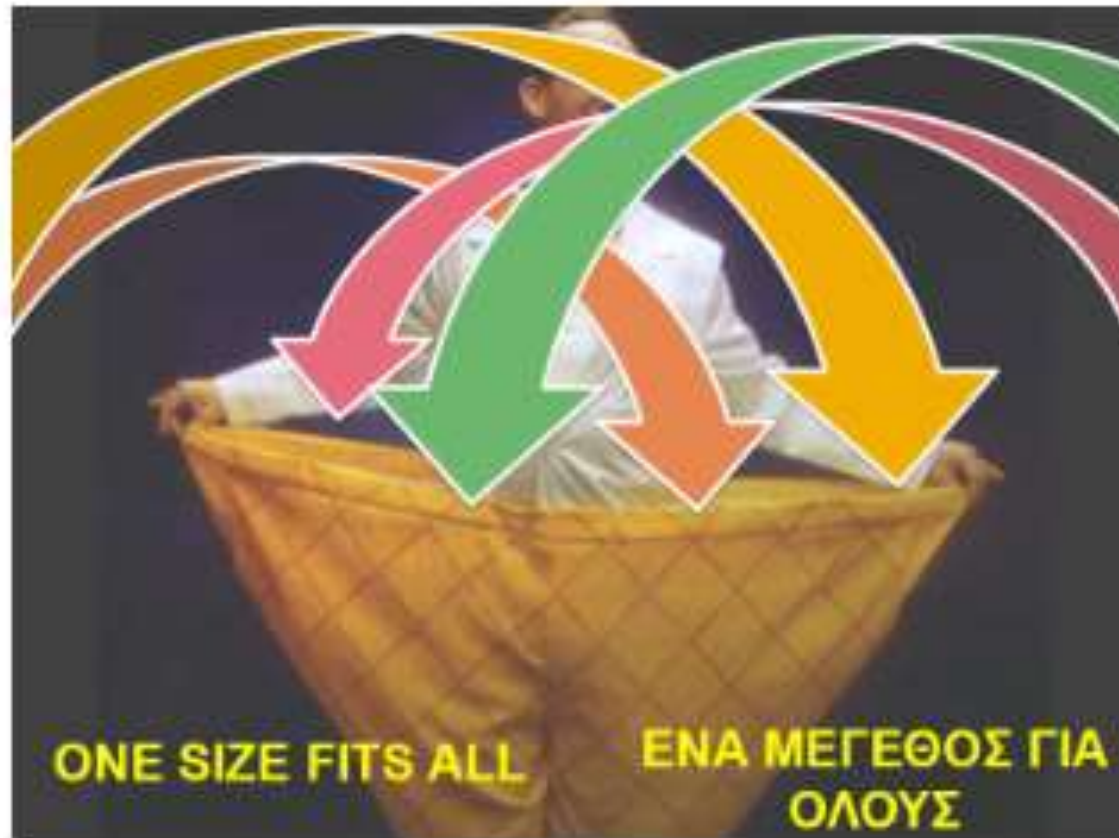

Για την επίτευξη μιας «δίκαιης» αξιολόγησης ανατίθεται σε όλους η ίδια εργασία: σκαρφαλώστε στο δέντρο. Πόσο δόκιμη είναι αυτή η προσέγγιση;

Όμως έχουμε τάξεις μεικτής ικανότητας
και άρα

6

ένας τρόπος διδασκαλίας δεν ταιριάζει για όλους
τους μαθητές

Πώς θα μάθει ο μαθητής μου καλύτερα;

7

"Excellence in education is when we do everything that we can to make sure they become everything that they can."

-Carol Ann
Tomlinson

Η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία είναι φιλοσοφία της εκπαίδευσης, η οποία αναγνωρίζει τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών και αναλαμβάνει την ευθύνη για τη διασφάλιση ότι όλοι οι μαθητές λαμβάνουν κατάλληλες ευκαιρίες μάθησης, καθώς και την ανατροφοδότηση που ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους.

(Tomlinson, 2000)

Η διαφοροποιημένη εκπαιδευτική προσέγγιση ανταποκρίνεται στη διαφορετικότητα των μαθητών (Βαλιαντή, 2013· Βλάχου, 2022· Κουτσελίνη, 2008, 2009) αξιοποιώντας τις **βιογραφίες** τους προκειμένου να μεγιστοποιήσει τις ευκαιρίες μάθησης.

Βιογραφίες στο Σχολείο

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΝΩΣΕΩΝ (Funds of knowledge)

ΤΙ ΕΙΝΑΙ

- Ακαδημαϊκή γνώση του υπόβαθρου.
- Συσσωρευμένες εμπειρίες ζωής.
- Δεξιότητες ζωής.
- Κοσμοθεωρίες.

ΟΦΕΛΗ

- Πλαισίωση της άποψης περί μαθησιακού ελλείμματος.
- Ενίσχυση της συμπερίληψης και κοινωνικής δικαιοσύνης.
- Εστίαση σε κεφάλαια που έχουν προσωπικό νόημα για τους μαθητές.
- Ενδυνάμωση ταυτοτήτων.
- Εδραίωση σύνδεση σχολείου - οικογενειών.

ΤΙ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΚΑΝΩ

- Ενσωμάτωση των κεφαλαίων γνώσης στις διδακτικές πρακτικές.
- Παρατήρηση.
- Καταγραφή σε λίστα.

Πώς ανακαλύπτει ο εκπαιδευτικός τα Κεφάλαια Γνώσεων των μαθητών/-τριών;

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΓΝΩΣΗΣ/ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Μέσω των οικογενειών	<ul style="list-style-type: none">- Συζήτηση με γονείς/κηδεμόνες.- Μετάδοση πληροφορίας κατά τη μετάβαση σε άλλο σχολικό περιβάλλον.- Ερωτηματολόγιο σε γονείς (π.χ. Φύλλο γνωριμίας).- Ενημερωτική συνάντηση γονέων.- Δημιουργία συλλογικού λευκώματος «Όλα για το σχολείο μου».
Μέσω των μαθητών/-τριών στα μαθησιακά πλαίσια <ul style="list-style-type: none">▪ Σκόπιμη δραστηριότητα εκπαιδευτικού στο πλαίσιο διαφοροποιημένης πρακτικής ▪ Μέσα από οργανωμένες δραστηριότητες θεματικών πεδίων του ΠΣ (διερευνήσεις) ▪ Τυχαία	<ul style="list-style-type: none">- Συνέντευξη (ατομική ή/και σε focus groups) των μαθητών/τριών.- Παιδικό ιχνογράφημα (π.χ. η οικογένειά μου, τα ενδιαφέροντά μου, κτλ.).- Διάγραμμα Venn.- Παρουσιάσεις /περιγραφές/αφηγήσεις σε σχέση με προσωπικά αντικείμενα (π.χ. φωτογραφία, βιβλίο, κτλ.). - Παρατήρηση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για συγκεκριμένες θεματικές ή/και τρόπους διδασκαλίας.- Δραστηριότητες για τον εαυτό/αυτοπαρουσίαση/αυτοπορτρέτο.- Παρατήρηση κατά την πρακτική «Πώς περάσαμε χθες;».- Παρατήρηση κατά την πρακτική «Τα Μικρά Βιβλία». - Παρατήρηση στο ελεύθερο παιχνίδι.- Καταγραφή ελεύθερων συζητήσεων (ρουτίνες, διάλειμμα, μεταβάσεις μεταξύ δραστηριοτήτων, καθημερινές/ευκαιριακές καταστάσεις).

Λίστα Καταγραφής Κεφαλαίων Γνώσης

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΝΩΣΗΣ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ
Οικονομικά/Νόμισμα		
Γεωγραφία/Καταγωγή		
Πολιτικά/Μετανάστευση/Προσφυγιά		
Αθλητισμός		
Τεχνολογία		
Θρησκεία		
Γλώσσα		
Επάγγελμα		
Υγεία/Τραύμα		
Τέχνη/Μουσική/Παραδόσεις/Ηθη-Έθιμα		
Μαγειρική/Διατροφικές συνήθειες		
Διασκέδαση/Πολιτισμός/Κουλτούρα		
Ενδιαφέροντα/Ταλέντα		

ΜΙΛΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ

13

Θα μιλήσουμε, για:

Αρχές

Διδασκαλία

**Επικέντρωση
στον μαθητή**

Στρατηγικές

Νέο ΠΣ για την Προσχολική Εκπαίδευση, σσ. 171-202

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Χαρακτηριστικά διαφοροποιημένης τάξης (Tomlinson, 2000)

15

(α) Αρχές της διαφοροποίησης

16

Οι άνθρωποι μαθαίνουν αυτό που είναι σημαντικό γι' αυτούς.

Οι άνθρωποι κατασκευάζουν τη νέα γνώση στηριζόμενοι στη γνώση που ήδη έχουν.

Τα άτομα μαθαίνουν διαφορετικά!

Οι άνθρωποι μαθαίνουν όταν αποδέχονται τους στόχους του εγχειρήματος ως ενδιαφέροντες αλλά συγχρόνως επιτεύξιμους γι' αυτούς.

Η μάθηση δεν λαμβάνει χώρα μόνο υποκειμενικά, αλλά κυρίως μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Επηρεάζεται από το συνολικό περιβάλλον

Η επιτυχής μάθηση περιλαμβάνει τη χρήση στρατηγικών που και αυτές μαθαίνονται.

Ενα θετικό συναισθηματικό κλίμα ενισχύει τη μάθηση

Ανοιχτή παιδαγωγική αντίληψη (Tomlinson, 2010)

17

Απαιτεί στοχοθεσία, προγραμματισμό και σχεδιασμό (Κουτσελίνη, 2006).

Εστιάζουμε στον μαθητή αλλά μέσα από το σύνολο, την ομάδα.
Δεν είναι εξατομίκευση (Ιωαννίδου-Κουτσελίνη, 2020).

Καινοτόμος τρόπος θεώρησης της διδασκαλίας και της μάθησης (Tomlinson & Allan, 2000:13), «που καθορίζει τις διδακτικές επιλογές και αναγάγει τη διαφορετικότητα των μαθητών από προβληματική κατάσταση σε εφελτήριο για την καλλιέργεια δημιουργικού μαθησιακού περιβάλλοντος» (Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, 2006:49).

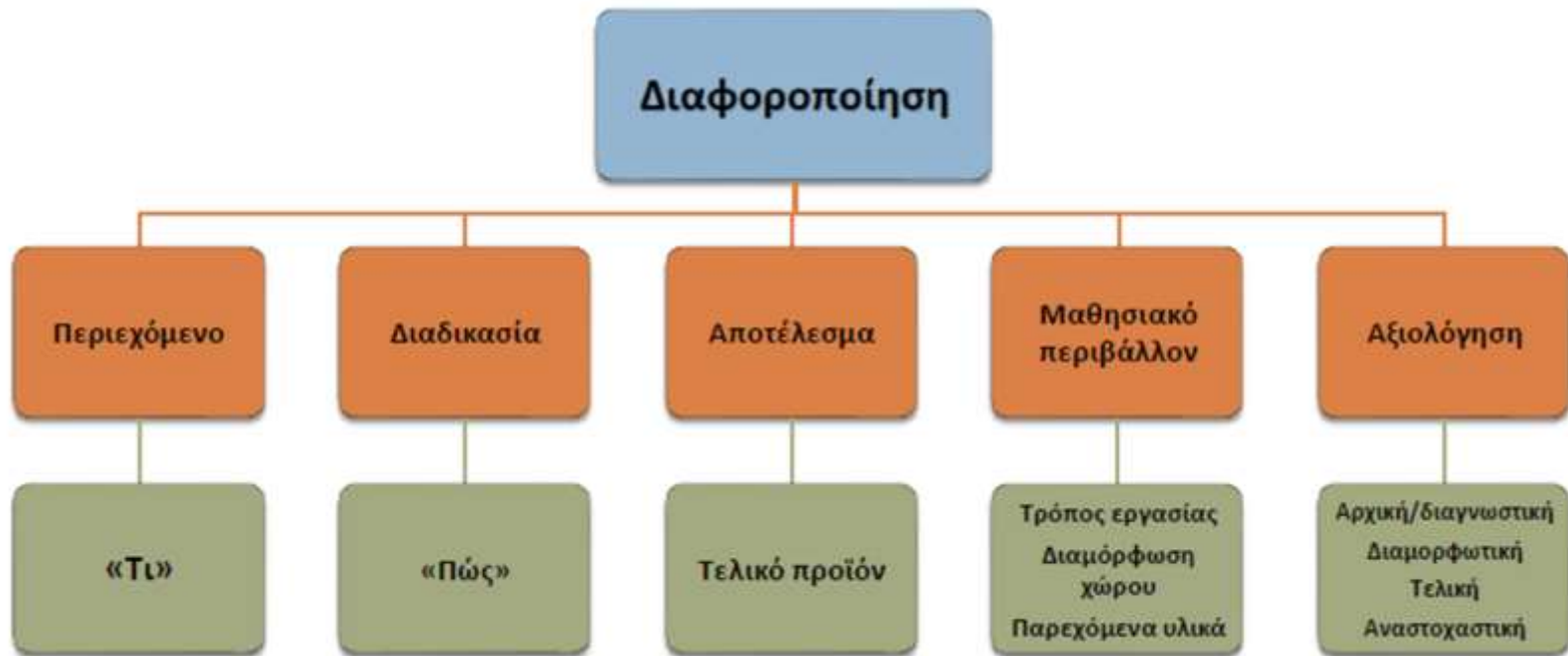
Συνιστά κοινωνική διαδικασία (Koutselini & Agathagelou, 2009), η οποία βασίζεται στην αναγνώριση της ατομικής αξίας που υπάρχει σε κάθε άτομο (Fenech-Adami, 2004:91).

(β) Διαφοροποιημένη διδασκαλία

18

«Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας δεν είναι διδακτική στρατηγική ή διδακτικό μοντέλο. Είναι τρόπος σκέψης για τη διδασκαλία και τη μάθηση που ξεκινά από τη θέση ότι η διδασκαλία πρέπει να αρχίζει από το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές, παρά να στηρίζεται σ' ένα προκαθορισμένο σχέδιο δράσης, το οποίο αγνοεί την ετοιμότητα, το ενδιαφέρον και το μαθησιακό προφίλ του μαθητή»

(Tomlinson, 2003:177)

(γ) Επικέντρωση στον μαθητή

19

**Μαθησιακή
ετοιμότητα**

Το σημείο
εισόδου κάθε
μαθητή (entry
point)

Ενδιαφέροντα

Προτιμήσεις
κάθε μαθητή

**Μαθησιακό
προφίλ**

Τρόποι
μάθησης

**Ενθάρρυνση,
επιτυχία
και
αυτοεκτίμηση**

**Ευέλικτη
διδασκαλία**

Βιογραφίες μαθητών

(Tomlinson & McTighe, 2006)

Διάλειμμα 30 λεπτών

20

(δ) Ενδεικτικές στρατηγικές της διαφοροποίησης

21

01

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

- Διαβαθμισμένος βαθμός δυσκολίας (Tiered Lesson).
- Ιεραρχημένες δραστηριότητες (σε ποιο σημείο πρέπει να φτάσουν όλοι οι μαθητές).
- Εργασίες αγκυροβολίας (anchor activities).

(δ) Ενδεικτικές στρατηγικές της διαφοροποίησης

22

02

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- “Τι νέα;”
- Νοητικά στηρίγματα (π.χ. πίνακες αναφοράς, σελιδοδείκτες, μνημονοκάρτες, κτλ.).
- ΡΑΦΤ (RAFT) (Ρόλος, Ακροατήριο, Φόρμα, Τίτλος).
- Γραφικοί οργανωτές (π.χ. μοντέλο Frayer, διάγραμμα T, μέθοδος Cornell).
- Διαγράμματα διαβαθμισμένων δραστηριοτήτων (ThinkDots).
- Ρουτίνες σκέψης (π.χ. Βλέπω-Σκέφτομαι-Αναρωτιέμαι).

- «Τι νέα;» (ΠΣ, 2022:101) (Παιδαγωγική Freinet, Εργαλεία Ζωής της εργαλειοθήκης των βασικών ικανοτήτων, μοίρασμα εμπειριών υπό τη λογική πλαισίου διαμόρφωσης συγκεκριμένης ρουτίνας).

- «Νοητικά στηρίγματα»: Μνημονοκάρτες

23

Ανήκουν στην κατηγορία των μνημονικών βοηθημάτων. Χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία ή την οργάνωση της πληροφορίας που διδάσκεται και δημιουργούνται από τον/την εκπαιδευτικό με στόχο να υποστηρίξουν τη μαθησιακή προσπάθεια των μαθητών/τριων δημιουργώντας με αυτές συνειρμικούς δεσμούς μεταξύ των καρτών και κάποιας άλλης πληροφορίας ή γνώσης που είναι γνωστή ή πιο εύκολο να απομνημονευθεί.

Γνωστικό αντικείμενο: *Παιδί και Γλώσσα* (εκμάθηση τραγουδιών, ποιημάτων, κτλ.).

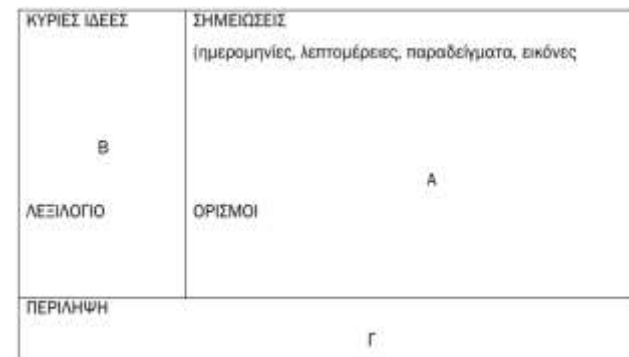
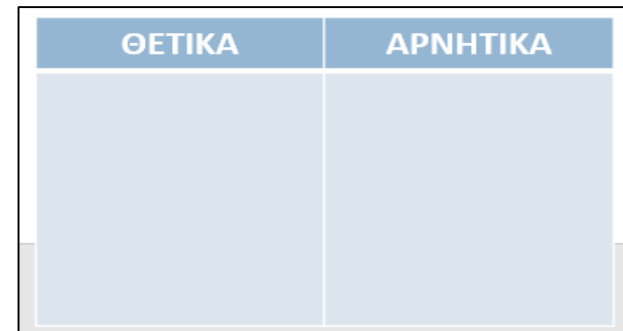

- **ΡΑΦΤ** (ΠΣ, 2022:185) Πίνακας με 4 στήλες, όπου: 1η στήλη: Ο/Η μαθητής/-τρια επιλέγει έναν ρόλο ανάλογα με το θέμα, 2η στήλη: Προσδιορίζεται το κοινό στο οποίο απευθύνεται η δραστηριότητα, 3η στήλη: Προσδιορίζεται η φόρμα ή το είδος της δραστηριότητας, 4η στήλη: Αναφέρεται το θέμα/τίτλος/περιεχόμενο της δραστηριότητας σε σχέση με τη στοχοθεσία του Προγράμματος Σπουδών.

Πίνακας 37. Παράδειγμα εφαρμογής της τεχνικής ΡΑΦΤ στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός παιδικού βιβλίου

ΡΟΛΟΣ	ΑΚΡΟΑΘΗΡΙΟ	ΦΟΡΜΑ (ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ)	ΘΕΜΑ (ΤΙΤΛΟΣ)
Συγγραφέας	Τα παιδιά της τάξης και οι γονείς	Ομιλία	Εξιστορώ συνοπτικά το περιεχόμενο του κεμένου.
Δημοσιογράφος	Οι γονείς και οι υπάλληλοι της δημοτικής βιβλιοθήκης	Συνέντευξη	Διατυπώνω ερωτήσεις ώστε να λάβω απαντήσεις για συγκεκριμένα θέματα του βιβλίου.
Εκδότης	Οι αναγνώστες/-τριες του βιβλίου	Γραφή	Γράφω και παρουσιάζω τα σημαντικά στοιχεία του βιβλίου.
Εικονογράφος	Τα παιδιά της τάξης	Ζωγραφική	Ζωγραφίζω τις εικόνες του βιβλίου εξηγώντας τη δουλειά του/της εικονογράφου.

- **«Μοντέλο Frayer»** (ΠΣ, 2022:180-181)
Πρόκειται για έναν γραφικό οργανωτή που παρέχει τη δυνατότητα στα παιδιά να περιγράψουν μια λέξη με τέσσερις διαφορετικούς τρόπους. Σκοπός του είναι να αναλύσει και να προσδιορίσει λέξεις/έννοιες/ιδέες.
- **«Διάγραμμα T»** οργανωτής στον οποίο οι μαθητές μπορούν να εξετάσουν τις δύο διαφορετικές πτυχές ενός θέματος όπως τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μιας απόφασης ή μιας επιλογής.
- **«Μέθοδος Cornell»** γραφικός οργανωτής που βοηθά τους/τις μαθητές να οργανώσουν πληροφορίες με τη μορφή σημειώσεων κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης ενός κειμένου ή της παρακολούθησης μίας παρουσίασης.

• **«ThinkDots»** (ΠΣ, 2022:181)

Η/Ο νηπιαγωγός σχεδιάζει έξι (6) ερωτήματα, αφορμήσεις ή δραστηριότητες που αφορούν ένα κοινό θέμα και τα αριθμεί με κουκκίδες όπως ακριβώς ένα ζάρι. Στη συνέχεια επιλέγει μια έννοια ή μια ικανότητα στην οποία θα εστιάσουν τα ThinkDots και συνδέει με αντίστοιχα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών. Η τεχνική εφαρμόζεται σε κάθε θεματική, στην ολομέλεια ή σε ομάδες όπου τα παιδιά ρίχνουν ένα ζάρι και ανάλογα με τον αριθμό πρέπει να υλοποιήσουν τη σχετική δραστηριότητα ή να απαντήσουν στο ερώτημα. Οι δραστηριότητες είναι διαβαθμισμένες προκειμένου κάθε παιδί να αποκτά τις προσδοκώμενες γνώσεις και δεξιότητες έχοντας ταυτόχρονα τη δέουσα πρόκληση.

<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Περιέγραψε τα χαρακτηριστικά του σχήματος ως προς:</p> <ul style="list-style-type: none"> - το χρώμα - τον αριθμό πλευρών/γωνιών - το μέγεθος <p>Ονόμασε το σχήμα εξηγώντας ποια χαρακτηριστικά συμβάλουν στην ονομασία που έδωσες</p> 	<p>ΣΥΓΚΡΙΣΗ Σύγκρινε το σχήμα με κάποιο άλλο ως προς τις ομοιότητες και τις διαφορές τους:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τι χρώμα έχει το καθένα; - Ποιο έχει περισσότερες πλευρές/κορυφές/γωνίες; 	<p>ΑΝΑΛΥΣΗ Ανάλυσε το σχήμα ώστε να διαπιστώσεις εάν μπορείς από αυτό να δημιουργήσεις ένα καινούριο (όμοιο). Χρησιμοποίησε μολύβι, ψαλίδι, κόλλα ή άλλο υλικό. Μπορείς να το καταφέρεις;</p> <ul style="list-style-type: none"> - χωρίζοντάς το στη μέση; - χωρώντας μικρότερα σχήματα μέσα του; - αν ναι, πόσα; - αν όχι, γιατί;
<p>ΣΥΝΔΕΣΗ Σύνδεσε αυτό το σχήμα με ένα ή δύο διαφορετικά για να δημιουργήσεις ένα καινούριο. Περιέγραψε τα νέα χαρακτηριστικά του:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πόσες γωνίες και πλευρές έχει το νέο σχήμα; - Είναι το ίδιο σχήμα με το προηγούμενο ή διαφορετικό; - Πώς το ξέρεις; 	<p>ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιούργησε ένα νέο σχέδιο/ αντικείμενο/ σύνθεση με το αρχικό σου σχήμα. Μπορείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να το χρησιμοποιήσεις όσες φορές θέλεις - να το τοποθετήσεις από όποια πλευρά θέλεις. <p>Περιέγραψε τα χαρακτηριστικά του νέου αντικειμένου χρησιμοποιώντας μαθηματικούς όρους (π.χ. γωνίες, πλευρές κτλ.).</p> 	<p>ΔΙΧΟΤΟΜΗΣΗ Χώρισε το σχήμα σε δύο (2) ίσα μέρη. Στη συνέχεια χώρισέ το σε τέσσερα (4) ίσα μέρη. Παρατήρησε και περιέγραψε το όλον και τα μέρη χρησιμοποιώντας μαθηματικούς όρους (π.χ. γωνίες, πλευρές κτλ.). Αναρωτήσου: Μπορούν τα ίσα μέρη του ίδιου όλου να έχουν το ίδιο σχήμα;</p>

- **«Ρουτίνες σκέψης»** (ΠΣ, 2022:80-83) Οι ρουτίνες σκέψης αποτελούνται από μικρά βήματα-στάδια, καθένα από τα οποία εστιάζει σε μία συγκεκριμένη στοχαστική ενέργεια, παρέχοντας έτσι στα παιδιά ένα πλαίσιο οικοδόμησης κατανόησης γύρω από διαφορετικές ικανότητες

1. Διερεύνηση προϋπάρχουσας γνώσης, ιδεών, αντιλήψεων, αναπαραστάσεων		
ΡΟΥΤΙΝΑ ΣΚΕΨΗΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΡΟΥΤΙΝΑΣ ΣΚΕΨΗΣ	ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Βλέπω – Σκέφτομαι – Αναρωτιέμαι (<i>See – Think – Wonder</i>)	Ονόμασε ό,τι βλέπεις. Τι σκέψεις κάνεις; Υπάρχει κάτι ασαφές;	Περιγραφή, ερμηνεία και διατύπωση ερωτημάτων, προσδιορισμός όρων προβλήματος
2. Οικοδόμηση νέων εννοιών, γνωστική σύγκρουση, ανακατασκευή λανθασμένων αντιλήψεων		
ΡΟΥΤΙΝΑ ΣΚΕΨΗΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Δημιουργικές Συγκρίσεις (<i>Creative Comparisons</i>)	Παρατήρησε προσεκτικά. Σκέψου μεταφορικές κατηγορίες και σύγκρινε (π.χ. αν ήταν σχήμα/χρώμα/ποίημα, τι θα ήταν;) Αιτιολόγησε και σύγκρινε τις απόψεις σου με αυτές των συνομηλτών/-τριών σου.	Παρατεταμένη παρατήρηση. Σύγκριση. Διαχείριση δεδομένων. Δημιουργικότητα, κατασκευή νέων γνωστικών σχημάτων
3. Κατανόηση, αφομοίωση, εμπέδωση		
ΡΟΥΤΙΝΑ ΣΚΕΨΗΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Χρώμα – Σύμβολο – Εικόνα (<i>Color – Symbol – Image</i>)	Επίλεξε ένα χρώμα/σύμβολο/εικόνα που αντιπροσωπεύει το υπό διερεύνηση ζήτημα/θέμα/ιδέα. Αιτιολόγησε τις επιλογές σου.	Κριτική σκέψη, εύρεση και διαπραγμάτευση νοήματος
4. Αξιολόγηση, εκ νέου προσέγγιση γνωστικών αναγκών		
ΡΟΥΤΙΝΑ ΣΚΕΨΗΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Τίτλοι (<i>Headlines</i>)	Ποιος, κατά τη γνώμη σου, τίτλος συνοψίζει το κεντρικό νόημα; Σε τι διαφέρει ή μοιάζει ο δικός σου τίτλος από τον αυθεντικό;	Ανάλυση, σύνθεση, οργάνωση δεδομένων και πληροφοριών, λήψη αποφάσεων
5. Σύνοψη, αντιπαραβολή των αρχικών ιδεών και αναπαραστάσεων		
ΡΟΥΤΙΝΑ ΣΚΕΨΗΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Τότε νόμισα – Τώρα ξέρω (<i>I used to think – Now I know</i>)	Παρατήρησε προσεκτικά. Ποιες ήταν οι αρχικές σου απόψεις σχετικά με το ζήτημα; Τι έχει αλλάξει στη σκέψη σου και στον τρόπο που αντιμετωπίζεις πλέον αυτό το ίδιο ζήτημα;	Επίγνωση και παρακολούθηση της εξέλιξης και των αλλαγών της σκέψης

03

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- Ευέλικτη ομαδοποίηση (flexible grouping).
- Κέντρα Μάθησης.
- Μοιράζομαι και Συγκρίνω (Think-pair-share).
- Συνεργατική συναρμολόγηση (Jigsaw).
- “Κολλητοί ανάγνωσης”.

• Κέντρα Μάθησης (Learning Centers)

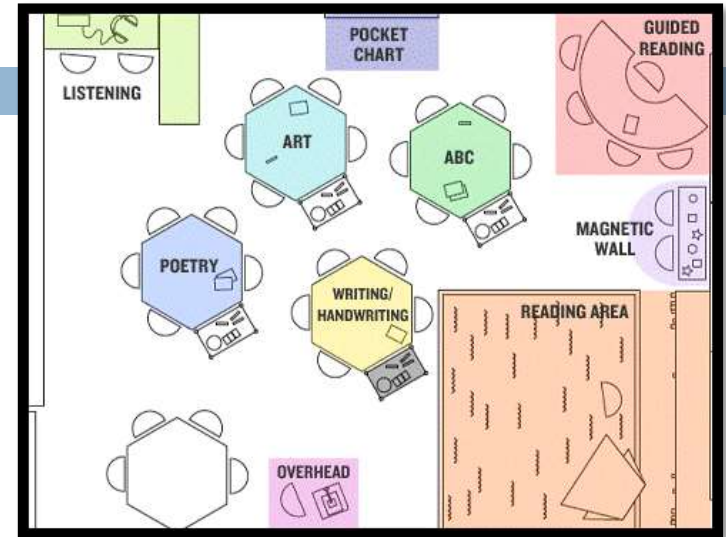
Προετοιμάζονται από τον/την εκπαιδευτικό με κάρτες εργασίας σε φακελάκια οι οποίες αριθμούνται ή διαχωρίζονται χρωματικά.

Τοποθεσία: Έχουν καθορισμένη θέση ή χώρο μέσα στην τάξη.

Ετικέτα: Έχει σαφή ετικέτα ή τίτλο που κάνει σαφή την εστίαση και το σκοπό στους μαθητές.

Οδηγίες: Βρίσκονται συγκεκριμένες οδηγίες σε καρτέλες για το τι πρέπει να ολοκληρώσουν και σε πόσο χρόνο (π.χ. χρήση κλεψύδρας).

Πόροι: Το πληροφοριακό υλικό και οτιδήποτε χρειαστούν οι μαθητές (χάρτες, μολύβια, χαρτόνια, μικρόφωνα, υπολογιστής/tablet, φωτογραφίες, κλπ.).

ΠΡΟΣΟΧΗ

- Εξάσκηση στην εκμάθηση **διαδικασιών δημιουργίας των ομάδων**, ώστε να αποφεύγεται η δημιουργία χάους και η απώλεια χρήσιμου διδακτικού χρόνου (εύκολες και αθόρυβες μετακινήσεις).
- **Δημιουργία κανόνων από κοινού με τους μαθητές**, ορατοί στην τάξη και να τηρούνται απαραίκλιτα.
- **Καθορισμός ρουτίνων για το πέρασμα (μετάβαση) από την ομαδική εργασία στην ολομέλεια** (π.χ. οπτική παρουσίαση Ημερήσιου Προγράμματος).

Κανόνες

29

- Συνδιαμόρφωση και σύνταξη κανόνων με τους μαθητές.
- Απλοί και κατανοητοί.
- Συγκεκριμένοι, σαφείς και σύντομοι.
- Συνεπής τήρηση.
- Τοποθέτηση σε ευδιάκριτη θέση.
- Αναφορά στη θετική συμπεριφορά
- Καθορισμός συνεπειών.
- Αφιέρωση χρόνου στους κανόνες και την εμπέδωσή τους.
- Σύναψη παιδαγωγικού συμβολαίου.

• «Μοιράζομαι και συγκρίνω» (“Share and Compare”) (ΠΣ, 2022:109-110).

Υλοποιείται συνήθως σε ζευγάρια ή σε μικρές ομάδες που εκτελούν το ίδιο έργο. Αποσκοπεί στην ανταλλαγή ιδεών και πληροφοριών, για τον εμπλουτισμό των απόψεων, την αναθεώρηση και βελτίωση του τελικού μαθησιακού αποτελέσματος. Αναπτύσσεται σε τρία (3) στάδια:

- i. Στο πρώτο στάδιο τίθεται στην ολομέλεια το θέμα και στη συνέχεια τα παιδιά αναλαμβάνουν να εργαστούν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, ατομικά στα τραπεζάκια. Για παράδειγμα, από τα παιδιά ζητείται να καταγράψουν με δημιουργικό τρόπο τα στοιχεία που έχουν παρατηρήσει στην αυλή του νηπιαγωγείου, με σκοπό να διαμορφώσουν στη συνέχεια προτάσεις για την αναμόρφωσή της.
- ii. Στο δεύτερο στάδιο, η/ο νηπιαγωγός δημιουργεί ζευγάρια, τα οποία αποφασίζει η/ο ίδια/-ιος. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι για να διασφαλιστεί μια παραγωγική μαθησιακή αλληλεπίδραση ανάμεσα σε παιδιά μεικτής δυναμικής. Τα παιδιά συγκρίνουν τα έργα τους, εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές, και συζητούν σχετικά με πιθανές τροποποιητικές ενέργειες που αποφασίζουν να εφαρμόσουν στο ατομικό του έργο. Για παράδειγμα, το παιδί που έχει καταγράψει λιγότερα στοιχεία στη ζωγραφιά που έχει κάνει για την αυλή, παρατηρώντας προσεκτικά το ατομικό έργο του συνεργάτη του/της, και ακούγοντας την περιγραφή του/της, συγκρίνει με το δικό του και προσθέτει επιπλέον δεδομένα.
- iii. Στο τρίτο στάδιο κάθε παιδί που έχει υλοποιήσει αλλαγές στο έργο του παρουσιάζει στην ολομέλεια περιγράφοντας αναλυτικά τη διαδικασία, από πού ξεκίνησε και πού έφτασε, όπως φαίνεται στην εικόνα που ακολουθεί (Εικόνα 10). Συγκεκριμένα στο πρώτο στάδιο η Μαριάνθη, αφού έχει ολοκληρώσει το ατομικό της έργο, συγκρίνει με αυτό του Λεωνίδα, ο οποίος έχει περισσότερα στοιχεία και λέξεις που περιγράφουν την αυλή. Μετά το στάδιο της σύγκρισης η Μαριάνθη αναθεωρεί το αρχικό της έργο και επανέρχεται με μια πληρέστερη ζωγραφιά, στην οποία έχει προσθέσει και μία εμπλουτισμένη περιγραφή.

• «Κολλητοί ανάγνωσης»

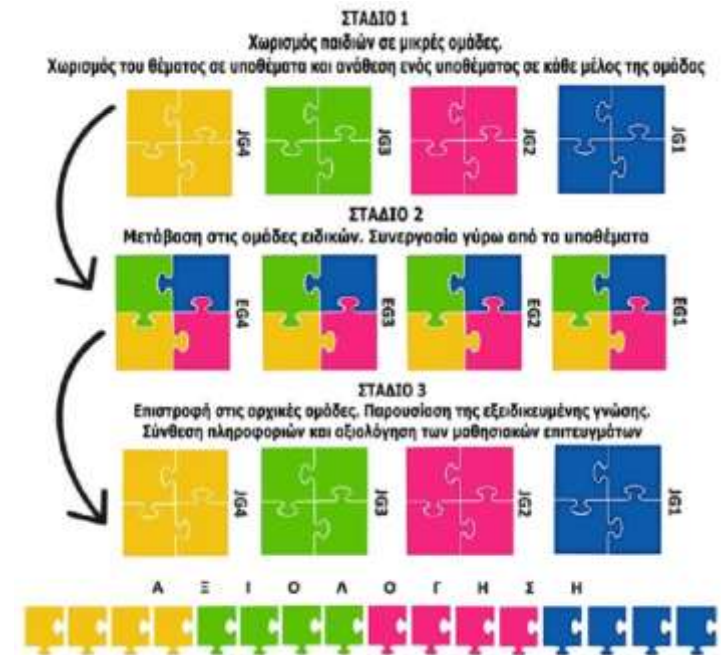
Χρήσιμη στρατηγική για μαθητές με αναγνωστικές δυσκολίες. Είναι σημαντικό να διαβάζουν οι μαθητές με κάποιο συγκεκριμένο σκοπό και να συζητούν αυτό που διάβασαν. Οι κολλητοί μπορεί να είναι στο ίδιο ή σε διαφορετικό επίπεδο ανάγνωσης και οι συνακόλουθες εργασίες πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στο αντίστοιχο επίπεδο.

31

• «Συνεργατική συναρμολόγηση» (Jigsaw) (ΠΣ, 2022:110-111)

Στρατηγική συνεργατικής μάθησης που μοιάζει με τη λειτουργία ενός παζλ, όπου κάθε κομμάτι είναι απαραίτητο για τη συμπλήρωση της τελικής εικόνας. Η συνεισφορά κάθε παιδιού αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη συνολική και αποτελεσματική προσέγγιση του υπό διερεύνηση θέματος. Η στρατηγική δομείται σε δυο επίπεδα συνεργασίας: α) στην ομάδα σύνθεσης, β) στην ομάδα ειδίκευσης. Αναπτύσσεται σε τρία στάδια: (1) Ανομοιογενείς ομάδες παιδιών με ισάριθμα μέλη, (2) Οι ομάδες των ειδικών που είναι αντίστοιχες με τα οριζόμενα υποθέματα και (3) Επιστροφή στις αρχικές ομάδες, όπου μεταφέρουν τη γνώση τους και τα δεδομένα που συνέλεξαν.

Όλα τα δεδομένα συνθέτονται και καταλήγουν σε ένα κοινό έργο, που παρουσιάζεται στην ολομέλεια.

04

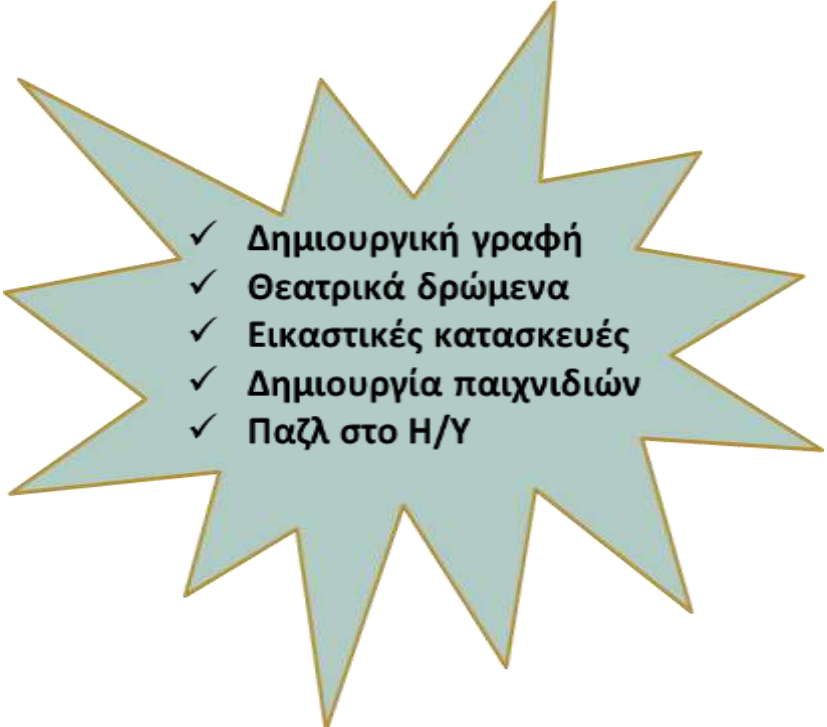
ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

- Τρίλιζα (Think – Tac – Toe) (επιλέγω, παίζω, μαθαίνω).
- Καρτέλα στόχων.
- Κύβος (Cubing).
- Πίνακες επιλογών (Choice boards).
- “Τα μικρά βιβλία”.
- “Το Συμβούλιο”.

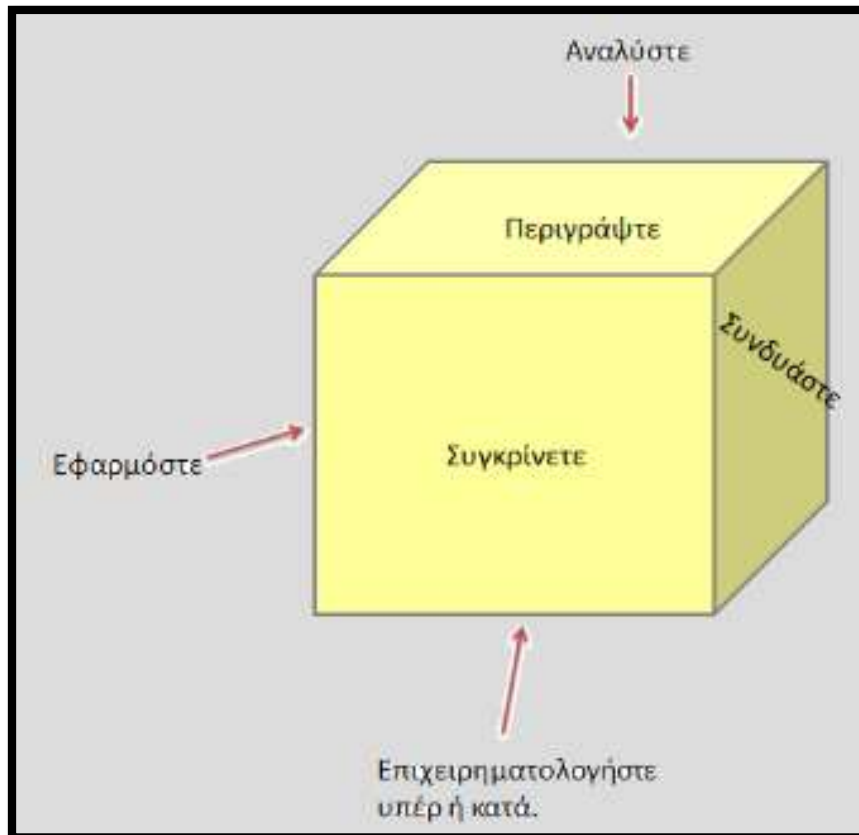
• **«Τρίλιζα» (Think - Tac - Toe)** (ΠΣ, 2022:182-183)

Βασίζεται στη θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης και στην ευκαιρία που παρέχεται στα παιδιά να κατακτούν τη μάθηση με το δικό τους προσωπικό στυλ. Κάθε ομάδα θα εκτελέσει τρεις εργασίες σαν σε τρίλιζα. Είτε θα επιλέξει κάθετα είτε διαγώνια. Στην πρώτη σειρά είναι οι πιο απλές. Στη μεσαία σειρά είναι η μέτριας δυσκολίας και στην τελευταία σειρά είναι έργα που απαιτούν περισσότερες ώρες για την ολοκλήρωσή τους. Ενέχει δημιουργικές και πολυτροπικές προοπτικές.

<p>Παράδειγμα τύπων νοημοσύνης: Γλωσσική</p> <p>Αναγνώρισε και κύκλωσε όσα περισσότερα Α μπορείς στις καρτέλες με τα ονόματα των συμμαθητών/-τριών σου.</p>	<p>Παράδειγμα τύπων νοημοσύνης: Μαθηματική</p> <p>Υπολόγισε πόσες ευθείες γραμμές χρειάζονται για να σχηματίσεις το γράμμα Α.</p>	<p>Παράδειγμα τύπων νοημοσύνης: Κινασθητική</p> <p>Προσπάθησε να δημιουργήσεις το γράμμα Α με το σώμα σου. Πώς θα πρέπει να σταθείς για να το καταφέρεις;</p>
<p>Παράδειγμα διαφορετικών μέσων: Εικαστικά</p> <p>Επίλεξε όποιο υλικό επιθυμείς και κατασκεύασε ένα κολάζ για το Α (π.χ. με πλαστελίνη, γκοφρέ χαρτί, γλωσσόπετρα).</p>		<p>Παράδειγμα διαφορετικών μέσων: Ψηφιακά</p> <p>Αναζήτησε φωτογραφίες στο διαδίκτυο που μοιάζουν με το γράμμα Α (π.χ. Πύργος του Άιφελ) και δημιούργησε μία παρουσίαση ή ένα βίντεο.</p>
<p>Παράδειγμα διαφορετικών θεματικών υπονοσημάτων:</p> <p>Συναισθηματική επίγνωση</p> <p>Παρατήρησε τη λίστα με τα σύμβολα των συναισθημάτων και αναγνώρισε ένα θετικό και ένα αρνητικό συναίσθημα που αρχίζουν από το γράμμα Α θέλοντας να περιγράψεις τα συναισθήματα των ηρώων της ιστορίας που διαβάσαμε (π.χ. Αγάπη – Απογοήτευση).</p>	<p>Παράδειγμα διαφορετικών θεματικών υπονοσημάτων:</p> <p>Γη, πλανητικό σύστημα και διάστημα</p> <p>Σκέψου και ετοίμασε ένα μεταμωρολογικό δελτίο που θα παρουσιάσεις στην τάξη με σκοπό να περιγράψεις τις καιρικές συνθήκες που μπορεί να δυσκολέψουν τη ζωή των ζώων, εστιάζοντας σε όσο το δυνατόν περισσότερα καιρικά φαινόμενα που αρχίζουν από το γράμμα Α.</p>	<p>Παράδειγμα διαφορετικών θεματικών υπονοσημάτων:</p> <p>Θεατρική Τέχνη</p> <p>Παρουσίασε με παντομίμα όσες περισσότερες λέξεις από Α έχεις σκεφτεί. Κερδίζεις από 1 πόντο για κάθε λέξη που θα βρουν οι συμμαθητές/-τριές σου.</p>

-
- ✓ Δημιουργική γραφή
 - ✓ Θεατρικά δράματα
 - ✓ Εικαστικές κατασκευές
 - ✓ Δημιουργία παιχνιδιών
 - ✓ Παζλ στο Η/Υ

- Κύβοι (Ζάρια)

Η διαφοροποίηση με τη χρήση των κύβων είναι μια στρατηγική που λαμβάνει υπόψη τη διαφορετική ετοιμότητα και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Οι μαθητές καλούνται να εκτελέσουν έξι (όσες οι έδρες του κύβου) δραστηριότητες σχετικά με ένα αντικείμενο ή μια ιδέα: α) να περιγράψουν, β) να συγκρίνουν, γ) να πουν τι αισθάνονται σχετικά, δ) να κάνουν ανάλυση σε επιμέρους στοιχεία, ε) να κάνουν χρήση του αντικειμένου ή της ιδέας και στ) να καταγράψουν αρνητικά και θετικά στοιχεία.

(=διερεύνηση ενός θέματος με 6 διαφορετικές οπτικές - cubing).

- Πίνακες επιλογών
(Choice boards)

<p>1. Ένωσε τις καρτέλες λέξεων και σχημάτισε 5</p> <p>σύνθετες λέξεις με το νερό.</p> <p>2. Γράψε μία κάρτα ευχαριστήρια στο νερό τι θα του έλεγες;</p>	<p>1. Δημιούργησε ένα ηχητικό απόσπασμα τι πρέπει να κάνουμε σπίτι για να προσέχουμε το νερό;</p> <p>2. Μπορείς να σκεφτείς και να γράψεις ή να ζωγραφίσεις παροιμίες με το νερό;</p> 	<p>1. Δημιούργησε έναν πίνακα για το νερό με νερό...μπογιές</p> <p>2. Δημιούργησε πλόινες κατασκευές με ζμηνευση από το υγρό στοχείο</p>
<p>1. Ζωγράφισε ένα χάρτη της αΐθουσας του σχολείου και σημείωσε σε αυτόν τις</p> <p>πηγές νερού με</p> <p>2. Μέτρησε την ποσότητα του νερού που θα πάει χαμένη αν η βρύση στάζει για 5 λεπτά</p>	<p>1. Χόρεψε τον χορό της βροχής με αυτοσχέδια μουσικά όργανα</p> <p>2. Από την ιστοσελίδα http://www.watersave.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=208&Itemid=2 παίξε όπου παιχνίδι θέλεις για το νερό</p> <p>3. Τραγουδία του νερού...Ξέρεις κάποιον;</p> 	<p>5. Μέτρησε πόσα ποτήρια νερό πίνεις στα σπίτι σου μία μέρα</p> <p>6. Δημιούργησε ένα επιτραπέζιο παιχνίδι (memory game, φιδάκι) με θέμα το νερό</p>
<p>1. Ψάξε σε περιοδικά αλλά και στον Η/Υ για απεικονίσεις του νερού και δημιούργησε ένα άλμπουμ φωτογραφιών</p>	<p>1. Ζωγράφισε με παγάκια και μαρκαδόρους</p> <p>2. Βάλε μέσα σε ένα ποτήρι νερό ένα μαρκαδόρου που έχει χαλάσει και νερό . Τι παρατηρείς; Τι μπορεί να κάνεις με αυτό το νερό;</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Από το βιβλίο «Το μυστικό του Μπλε κύκλου» που έχουμε στην τάξη διάβασε το Κεφάλαιο 5: Το νερό που πετάμε και υλοποιήστε το πείραμα που αναφέρεται στο κεφάλαιο αυτό Πείραμα με παγάκια . Το παγάκι που επηλώνει (μέσα στο

- **«Το Συμβούλιο»** (ΠΣ, 2022:101-102)

Συνεδριάζει τακτικά, για παράδειγμα μία φορά την εβδομάδα, με ορισμένη ώρα έναρξης και χρονική διάρκεια. Τα παιδιά αναλαμβάνουν ρόλους ανάλογα με τις αρμοδιότητες που τους ανατίθενται (π.χ. πρόεδρος, γραμματέας κτλ.). Ο χώρος του Συμβουλίου στο νηπιαγωγείο είναι συνήθως η περιοχή συζήτησης, ενώ οι αποφάσεις για τα θέματα συζήτησης που έχουν υποβληθεί λαμβάνονται με διαδικασία ψηφοφορίας και καταγράφονται, ώστε να αξιοποιούνται ως σημεία αναφοράς για τις επικείμενες ενέργειες της ομάδας.

- **«Τα μικρά βιβλία»** (ΠΣ, 2022:102)

Στόχος της τεχνικής των Μικρών Βιβλίων είναι η ελεύθερη παραγωγή δημιουργικών έργων με προσωπικό και συλλογικό νόημα. Στο πλαίσιο του θέματος και των επιδιώξεων της συλλογικής δράσης που έχει αποφασίσει η ομάδα της τάξης, τα παιδιά έχουν την ελευθερία να εκφράσουν τις απόψεις τους και να μορφοποιήσουν τα βιβλία τους, σύμφωνα με τις δυνατότητες και τα προσωπικά τους ταλέντα. Τα προτεινόμενα στάδια εφαρμογής είναι: α) συζήτηση για τη δράση και εκδήλωση ενδιαφέροντος από τα παιδιά, β) επιλογή θέματος ατομικά ή σε μικρές ομάδες, γ) καταγραφές νηπιαγωγού και συνεργασία παιδιών στο πλαίσιο δημιουργικής γραφής και εικονογράφησης, δ) αξιοποίηση των ΤΠΕ για την πληκτρολόγηση των κειμένων και την επεξεργασία εικόνων, ε) κατα-σκευή και δίπλωμα βιβλίων, στ) παρουσίαση και σχολιασμός των βιβλίων στην ολομέλεια, ζ) ανταλ-λαγή βιβλίων, η) έκθεση στον χώρο του νηπιαγωγείου.

(δ) Ενδεικτικές στρατηγικές της διαφοροποίησης

37

05

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Ατομικός φάκελος μαθητή (Portfolio).
- Δελτία (εισόδου, εξόδου, post-it, φύλλο εργασίας, μνημονοκάρτες, κτλ.).
- Διάγραμμα Κ, W, L, H (Know, What, Learn, How).
- Γραφήματα (εννοιολογικοί χάρτες, διάγραμμα Venn, πίνακες, ρουμπρίκες, κτλ.).
- Ρουτίνες σκέψης.

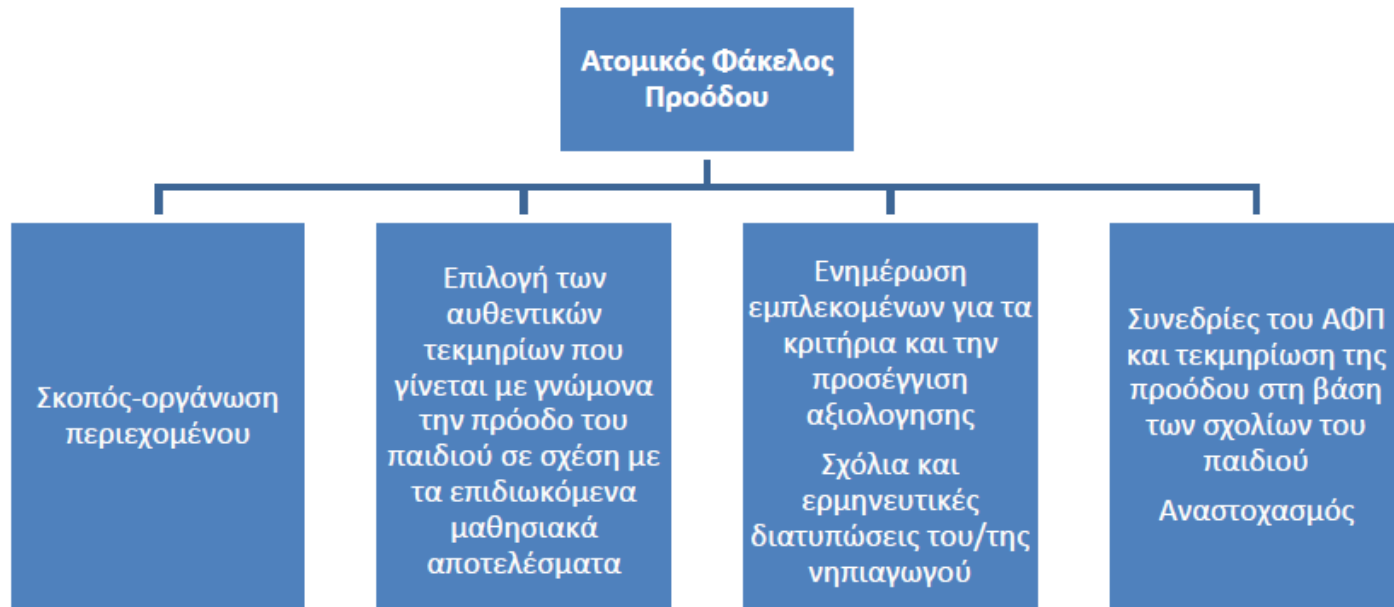
- Ατομικός Φάκελος Προόδου (ΑΦΠ) (Portfolio)(ΠΣ, 2022: 337-354)

- **Portfolio** (συγκροτημένες καταγραφές, ζωγραφιές, εργασίες, φωτογραφίες, video, ηχητικά στιγμιότυπα κτλ., με χρονολογική σειρά και θεματική ενότητα).

Μπορεί να έχει συμβατική ή ψηφιακή μορφή (e-Portfolio) ή να αξιοποιεί και τις δύο μορφές συνδυαστικά

- «Υπερ-μεθοδολογικό» εργαλείο με πολυσυλλεκτικό και ευέλικτο χαρακτήρα που εμπεριέχει ποικίλες διαδικασίες.
- Επιτρέπει στις/στους εκπαιδευτικούς να συγκεντρώνουν, οργανώνουν και αξιοποιούν τις πληροφορίες και τα δείγματα από τη μαθησιακή πορεία των παιδιών που συλλέγονται με διάφορες τεχνικές και μεθόδους.
- Η ενεργός συμμετοχή του παιδιού σε όλες τις βασικές διαδικασίες που αφορούν στη διαμόρφωση του ΑΦΠ το καθιστά ουσιαστικό μέτοχο στην αξιολόγηση προσδίδοντας του έναν αυξημένο βαθμό επίγνωσης της δικής του μοναδικής πορείας στο ταξίδι της μάθησης (ΠΣ, 2022:337).
- Συνεδρίες του ΑΦΠ (ΠΣ, 2022:341-344).

- ο σκοπός και τα κριτήρια ανάπτυξής του είναι σαφή στις/στους νηπιαγωγούς, στα παιδιά και στους γονείς,
- οι πληροφορίες που περιλαμβάνει προέρχονται από αυθεντικές εργασίες των παιδιών και πολλαπλές πηγές, καταγράφοντας τη συνεχή τους πρόοδο,
- το περιεχόμενό του θεμελιώνει την αντιστοιχία μεταξύ των σκοπών του νηπιαγωγείου και των εμπειριών του παιδιού,
- η οργάνωσή του δεν παραπέμπει σε μία μορφή αυθαίρετης, άτακτης συλλογής εργασιών των παιδιών και των καταγραφών παρατήρησης της/του νηπιαγωγού,
- η τεκμηρίωση της προόδου των παιδιών γίνεται με σαφή, κατανοητό και αντικειμενικό τρόπο,
- είναι προσβάσιμο και διαθέσιμο σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (παιδιά, γονείς, εκπαιδευτικούς).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ (ΑΦΠ)

40

- Ταυτότητα μαθητή.
- Σημείωμα για τον αποδέκτη/ σκοπός.
- Φύλλο γνωριμίας (γονέων).
- Το ανθρωπάκι του μήνα.
- Επαναληπτικές εργασίες (π.χ. «Ο εαυτός μου», «Οι φίλοι μου», «Η οικογένειά μου»).
- Α, Β, Γ, Δ Θεματικά Πεδία / Θεματικές Ενότητες.
- Κλείδες Παρατήρησης ανά Θεματικό Πεδίο.
- Επιλογές ιχνογραφημάτων/κολλάζ/δείγματα γραφής.
- Κλείδα Παρατήρησης ιχνογραφήματος.
- Ρουτίνες της τάξης.
- Φύλλο αυτό-αξιολόγησης (ανά τρίμηνο).
- Εκθέσεις Προόδου Μαθητή.
- Φύλλο αυτό-αξιολόγησης Portfolio.
- Εργαστήρια Δεξιοτήτων.
- Κλείδα αναστοχασμού εκπ/κού (ως προς τη διδακτική διαδικασία).

- **Οπτικοποίηση της πληροφορίας (π.χ. εικόνες, φωτογραφίες, σκίτσα, καρτέλες απάντησης, κάρτες/δελτία εξόδου, μνημονοκάρτες, κτλ.).**

Κάρτες που σηκώνουν ταυτόχρονα όλοι οι μαθητές για να δώσουν απαντήσεις σε σύντομες ερωτήσεις που ολοκληρώνουν μια θεματική ή τις δράσεις μιας ημέρας. Με αυτές δείχνουν τη γνώση που αποκόμισαν, μαθαίνουν από την απάντηση των άλλων και αποχωρούν.

- **«Διάγραμμα K-W-L-H» (ΠΣ, 2022:220-221)**

Προεκτείνει την υπάρχουσα τεχνική «Τι γνωρίζω; Τι θέλω να μάθω; Τι έμαθα;» (K - W - L). Δυνατότητα συμμετοχής σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης. Στην πρώτη στήλη νηπιαγωγός και παιδιά εμπλέκονται σε έναν καταιγισμό ιδεών που στοχεύει στην ενεργοποίηση και την καταγραφή των προγενέστερων γνώσεων σχετικά με το θέμα. Ακολούθως, η/ο νηπιαγωγός ενθαρρύνει τα παιδιά να διατυπώσουν τα δικά τους ερωτήματα (δεύτερη στήλη). Στην Τρίτη στήλη καταγράφονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις δραστηριότητες. Στην τέταρτη στήλη καταγράφουν πώς κατάφεραν να απαντήσουν στα ερωτήματα.

- **Γραφήματα** (π.χ. εννοιολογικοί χάρτες, πίνακες, διαγράμματα Venn).

Μου αρέσει να..

Διάγραμμα Venn

Εργαλείο καταγραφής των ενδιαφερόντων κατά ζεύγη (συνέντευξη). Στο σημείο τομής εντοπίζονται τα κοινά ενδιαφέροντα.

Επαναπροσδιορισμός του ρόλου του εκπαιδευτικού

44

- Όλη η πορεία της διαδικασίας χαρακτηρίζεται από μια νέα θέαση του εκπαιδευτικού ως ερευνητή δράσης και ως στοχαζόμενου επαγγελματία (παρατήρηση, καταγραφές, αξιολογήσεις, κτλ).
- Εγκαταλείπεται ο παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας και ως συντονιστής ο εκπαιδευτικός επιδιώκει ευέλικτη διαχείριση του χρόνου αλλά και ευελιξία σε σχέση με τους επιδιωκόμενους στόχους με προσαρμογή των στόχων του αναλυτικού προγράμματος στο δυναμικό της τάξης του (προσδοκίες, εργασίες διαβαθμισμένης δυσκολίας, ευέλικτη ομαδοποίηση, διάλογος, κτλ).
- Η ανταλλαγή παιδαγωγικών ρεπερτορίων, η μεθοδολογία της συμμετοχικής έρευνας δράσης, οι συνέργειες μέσω εκτενούς διαλόγου, ο προβληματισμός και η ανατροφοδότηση για ζητήματα διαφοροποιημένων πρακτικών συνθέτουν μια εκπαιδευτική κοινότητα πρακτικής και επαγγελματικής μάθησης.

Διαφοροποιημένη μάθηση

- Η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία, ως μια σχεδιασμένη, προσαρμοσμένη και πολυτροπική πρακτική παιδαγωγικής ανταπόκρισης στη διαφορετικότητα του μαθητή φέρει ως αποτέλεσμα τη **διαφοροποιημένη μάθηση** (differentiated learning) (Kalantzis & Cope, 2016:120).
- Στηρίζεται στη μοναδικότητα του κάθε μαθητή και στην αναγνώριση της αξίας του. Αφενός θέτει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τον ίδιο τον μαθητή και τη βιογραφία του, τις ανάγκες του, τα ενδιαφέροντά του, τις δυνατότητές του και τα ταλέντα του και αφετέρου εστιάζει σε διδακτικές πρακτικές που είναι πιο αποτελεσματικές για υψηλή παρακίνηση, νοηματοδοτημένη μάθηση και μέγιστη δυνατή απόδοση. **Αξιοποιεί διαφορετικές και εναλλακτικές μαθησιακές διαδρομές προσδίδοντας μαθητοκεντρικό χαρακτήρα στη διδακτική πράξη καθιστώντας το μαθητή συν-υπεύθυνο για τη μάθησή του** (Rogoza, 2005).
- Η μάθηση που προκύπτει από τις αρχές της διαφοροποίησης ενέχει μια «ευφυή και εύχρηστη γνώση» (Κανάκης, 2007:5), καθώς αυτή αποκτάται **ενεργητικά μέσα από την εμπλοκή σε συγκεκριμένες συμμετοχικές συνθήκες, κατανοήθηκε στις νοηματικές αλληλοεξαρτήσεις της και δύναται να αξιοποιηθεί σε νέες προβληματικές καταστάσεις**. Η αλληλεπιδραστική διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης στο σχολικό πλαίσιο αποτελεί τη βάση της διαφοροποίησης. Συνεπώς, πρόκειται για μια μάθηση που δεν είναι το αποτέλεσμα της παθητικής ανταπόκρισης του μαθητή σε ερεθίσματα και ενισχύσεις, αλλά μια **ενεργητική διερευνητική προσπάθεια ερμηνείας των εμπειριών** (Κανάκης, 2007), **επανεξέτασης, αναστοχασμού και αναδόμησης αυτών με διαστάσεις μεταγνωστικές** (Κουτσελίνη-Ιωαννίδου & Πυργιωτάκης, 2015).

Ισότητα

Κοινωνική δικαιοσύνη

Ενεργή συμμετοχή

Η εφαρμογή της διαφοροποίησης συντείνει στο **σεβασμό της μοναδικότητας του μαθητή** και προβάλλει ως η βέλτιστη επιλογή στην **προοπτική της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης**.

Βιβλιογραφία

- Fenech-Adami, A. (2004). Enhancing students' learning through differentiated approaches to teaching and learning: a Maltese perspective. *Journal of Research in Special Education Needs*, 4(2), 91-97.
- Genishi, C., & Dyson, A.H. (2009). *Children, Language and Literacy*. New York: Teachers College Press.
- Ιωαννίδου-Κουτσελίνη, Μ. (2020). Διαφοροποίηση της διδασκαλίας και της μάθησης: Δυσκολίες και παρανοήσεις. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 6, 12-29.
- Kalantzis, M., & Core, B. (2013). *Νέα Μάθηση: Βασικές Αρχές για την Επιστήμη της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Κανάκης, Ι. (2007). Η εσωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας και της μάθησης (Έννοια, Θεωρητική θεμελίωση, Επιδιώξεις). Στο Εκπαιδευτικός Όμιλος Κύπρου (Επιμ.), *Διδασκαλία σε τάξεις μικτής ικανότητας*, Πρακτικά 8ου Συνεδρίου, (σ. 21-33). Λευκωσία.
- Κουτσελίνη, Μ. (2006). *Διαφοροποίηση Διδασκαλίας - Μάθησης σε τάξεις μικτής ικανότητας: Φιλοσοφία και έννοια προσεγγίσεις και εφαρμογές*. Τόμος Α'. Λευκωσία.
- Κουτσελίνη, Μ., & Αγαθάγγελου, Σ. (2009). Διαφοροποίηση διδασκαλίας: Η κοινωνική, η ακαδημαϊκή και η διδακτική πτυχή. Στο ΕΠΑ, (σ. 277-303). Τιμής Ένεκεν Μ.Ι. Μαραθεύτη. Στο <https://www.ucy.ac.cy/>
- Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, Μ., & Πυργιωτάκης, Ι. Ε. (2015). *Διαφοροποίηση της διδασκαλίας και της μάθησης*. Αθήνα: Πεδίο.
- Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2022). Οδηγός νηπιαγωγού - Υποστηρικτικό υλικό. Πυξίδα: Θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο-Διδακτικοί σχεδιασμοί. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms*. Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C.A., & Allan, S. (2000). *Leadership for Differentiating Schools and Classrooms*. ASCD, Alexandria: Virginia.
- Tomlinson, C. A., & McTighe, J. (2006). *Integrating differentiated instruction and understanding by design*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Tomlinson, C. A., & Moon, T. R. (2013). *Assessment and student success in a differentiated classroom*. Alexandria, VA: ASCD

**Ευχαριστώ
για την προσοχή σας!**